

fokus na die kunstwêreld en die speurtog na die geheim van 'n lang verlore (of verskuilde) liefde. Alhoewel ook hierdie karakter, Emile, "uitgelewer is aan 'n wêreld van doodloopstrate" en hy oortuig is dat enige verbintenis met verlies gepaardgaan, is daar tog die suggestie van die ewige boodskap van die liefde – al is dit dan in 'n fossiel of 'n kunswerk.

"Portapool" vertel verder van alledaagse ontugtering, terwyl "Hierdie donker veld" van die begin 'n onheilspellende stemming oordra in 'n harde ongenaakbare landskap, misterieuse gebeure en openbarende slot. Die kombinasie van harde realiteit, subtiele vooruitwysings en 'n droomagtige nagmerriereis skep 'n baie sterk en treffende verhaal.

"Die blootlegging van Reinert Lütz" is 'n voortsetting van 'n innerlike wêreld van vrees en angs, terug in die landskap van Terdeë en Leopoldtspruit, in die "droewige takkantoortjie" van ENB. Soos met Martin in "Hierdie donker veld" is Reinert se werklikheid besig om "glibberig" te raak en soos ander karakters in die bundel is hy 'n dromer wat "vergesogte drome" droom. Sy betrokkenheid by dobbel op die perde, die illusie van rykdom en weelde en al hoe groter bedrog by die bank, lei uiteindelik tot 'n oomblik van waarheid, juis wanneer hy dink hy is besig om sy plek in die gemeenskap te herwin.

Die triestige beeld van die Afrikaner as windpompplanter en die simboliese omsleep van hierdie windpomp op die rand van 'n soutpan, wanneer daar juis afskeid geneem word van vriende wat emigreer, is die kern van "'n Nuwe argitektuur". Die slot suggereer 'n verdere ontluistering van die illusie rondom Afrikaners en hul plek in Afrika. "Bitter Trippie" verskuif dan die perspektief na iewers in Afrika, alhoewel Buckby maar net nog 'n onmagtige, eensame karakter word: "'n klein figuurtjie in 'n groot en ontoegeeflike kontinent" en selfs die voertuig

steeds "rammelkas" bly. Die wêreld word 'n plek waar "dit veel makliker is om in 'n gestig te kom as daaruit".

Die slot- en titelverhaal, "Polaroid", bevat 'n sterker element van waansin by die hoofkarakter, Daniël, en bou voort op die kleindorpse ruimte met beklemtoning van die tydelike bestaan in karavaanparke: "Pine Slopes bied u rus en vrede teen die laagste prys in PE". In die ervaring van die hoofkarakter klief visse deur die lug, paddavissies transformeer en 'n vis-tatoeëermerk word 'n seker teken van goddelike beskikking. Polaroid-lense word die metafoor vir die individuele keuse van 'n sagter perspektief op die lewe.

Tog kom die drome, illusies en eensame mense in die slot van hierdie verhaal bymekaar in 'n oomblik van verwondering. Ten minste word die suggestie van 'n gelukkige einde geskep. Daniël se wens is immers dat hy tog "maar net 'n gewone ou" kan wees. Miskien is dit juis genoeg om net gewone mense met gewone drome te wees?

Polaroid verdien lesers wat ook die werklikheid en drome van die gewone mense agter die foto van die alledaagse kan raaksien.

Johan Anker

Kaapse Skiereiland Universiteit van
Tegnologie, Wellington

Nasleep.

Carel van der Merwe. Roggebaai: Umuzi.
2007. 206 pp. ISBN: 978-1-4152-0029-2

Carel van der Merwe se *Nasleep* is 'n debuutroman wat geen goeie vervolg belowe nie. Die boek is nogal helder geskryf waarvoor ons as lesers seker dankbaar moet wees. 'n Lekker verhaal vir onderweg, veral as 'n mens van pessimistiese tekste hou. Dis egter nie

die bedoeling van die outeur nie. Die agterplatteks praat van 'n storie oor "'n gewone mens wat meegesleur word deur 'n oorheersende boosheid". Sterk metafisiese woorde wat miskien eerder meer van die uitgewer as van die skrywer self kom. Maar in die begin word ook die Franse historikus Fernand Braudel aangehaal: "In every period a certain view of the world, a collective mentality dominates the whole mass of society [...]". Van der Merwe se ambisie was dus om 'n individu binne die denkklimaat van sy tyd te ontleed, om te wys hoe huislike omstandighede en ander rolmodelle ons beïnvloed. Dit opper hy ten minste in 'n onderhoud op *Litnet*. Dis 'n groot projek wat ongelukkig op los skroewe staan.

Van der Merwe se verhaal speel af teen die agtergrond van die Waarheids- en versoeningskommissie. Die protagonis, Paul du Toit, is 'n oud-lid van die vorige regering se spesiale magte wat destyds, in die tagtigerjare aandadig geword het aan die wreedhede van apartheid. Hy is skuldig aan die dood van sy beste vriend, André, wat in 'n kleefmynontploffing georganiseer deur die veiligheidspolisie omkom het. In die Nuwe Suid-Afrika word Paul effektehandelaar, maar die verlede haal hom in. Hy moet aansoek om amnestie doen, verloor sy werk en sy vrou, Louise, wat hom verlaat en Londen toe gaan. Sy het naamlik 'n verhouding met André gehad toe Paul aan die grensoorlog deelgeneem het. Dit lyk dus asof hy nie toevallig gesterf het nie. Paul word "'n paria van die nuwe Suid-Afrika", "'n onaangename herinnering aan die verlede, 'n verlede wat die meeste wittes wil vergeet" (25). Al hierdie gebeurtenisse word nogal vinnig en oppervlakkig geskets asof die ou sondes 'n mens outomaties bereik. Word hier beroep gedoen op Afrikaners se gemeenskaplike geheue van die onlangse verlede? Indien wel, dan is die verhaal op 'n te algemene, ten minste vir my smaak, stramien geborduur. Die storie word

stuk vir stuk onderbreek met verslae van die WVK. Die Engelse "transkripsies" word in tikmasjien-lettertipe weergegee en sal waarskynlik op 'n tevergeefse poging tot die objektivering van uifers subjektiewe beweegredes moet wys.

Paul gaan op soek na sy vrou en na homself, vertrek Londen toe waar die roman 'n ongelooflik voorspelbare ontwikkeling aanneem. Hy beland onder ander Suid-Afrikaanse expats wat met alle moontlike stereotipes toegerus word: hulle beweeg tussen huis, kroeg en alledaagse werk, drink bier en kyk rugby. Paul se werk as veiligheidswag laat hom kennis maak met 'n Tsjeggiese meisie met wie hy af en toe seks het en oor die sin van die lewe praat. "En so verander die koers van jou lewe", skryf Van der Merwe insiggewend. Maar in die sentrum staan veral die obsessiewe soektog na sy vrou wat, soos dit later blyk, al iemand ontmoet het en niks van Paul wil weet nie. Alomteenwoordige retrospeksies word op die mees voorspelbare momente geplaas: 'n dans met 'n meisie herinner hom aan die eerste ontmoeting met Louise, tydens besoek in 'n teater word vir die leser vergesogte parallele met die protagonis se lotgevalle opgedis.

Dit bly nie net by persoonlike raakpunte nie. Paul begin sy werk as wag in die British Museum. Die beelde wat hy bedags in die Egiptiese saal bewaak, laat hom dink aan die situasie van Afrikaners: "'n Beskawing wat vyfduisend jaar gelede gebloei en vir drieduisend jaar daarna voortbestaan het. Gemeet teen daardie tydskaal, dink hy, is die opkoms en ondergang van sy eie mense nie meer as 'n paar oomblikke nie. En selfs van die Egiptiese ryk, wat vir dertig eeue staande gebly het, is daar nou net museumuitstallings en verkrummelende piramides oor."

Paul se soektog na die waarheid oor die *ancien regime* en sy eie waarheid (oor sy verhouding met Louise wat vanaf begin af op wankelrige bene gestaan het en oor haar re-

lasie met André) word onnodig uitgereken en hou tegelykertyd geen essensiële momente in nie. Die enigste in die boek wat vir my oortuigend lyk, is enkele stil beelde wat die spanning tussen Paul en sy Pa weergee (derde hoofstuk). Laasgenoemde was 'n N. P.-politikus en het alle voordele van wit bevoorregting geniet. Hy lewe nou heeltemal teruggetrokke op 'n plaas en boer daar met buitelandse trofeejagters, terwyl sy seun die gevolge van apartheid se vuil politiek moet dra. Minder treffend is scènes waarin Paul hom aan sy Pa se propagandistiese menings van vroeër herinner (95) wat ietwat opdringerige lesse oor apartheid se politiek (soos paswette) vooropstel.

Nasleep raak natuurlik aan gevoelige snare van 'n posttotalitêre samelewing wat, en dit moet 'n mens beseef, nie besonders uniek aan Suid-Afrika is nie. Die Oos-Europese transformasie in die negentigerjare het vir die letterkunde dieselfde vrae opgelewer rondom institusionele *versus* persoonlike waarheid, verantwoordelikheid vir die verlede op beide kante van die politieke stryd, asook die insig dat die onlangse geskiedenis geen swart-witkleure ken nie. Maar as literatuur ons aan ander mense se lewe wil laat deelneem (sy referensiële funksie word selde betwyfel), dan moet 'n skrywer in mense van papier daardie lewe inblaas. Enkele kanttekeninge is nie genoeg om 'n wêreld te skep nie.

Pawel Zajac
Adam Mickiewicz-Universiteit,
Poznan, Pole
Universiteit van Pretoria, Pretoria

Padkos uit toeka.

Koot Steenkamp. Kaapstad:
Human & Rousseau. 2007 [1999]. 126 pp.
ISBN: 978-0-7981-4812-2;

Die perdekombers en ander stories uit die jagveld.

Pienkes du Plessis. Kaapstad:
Human & Rousseau. 2007. 126 pp.
ISBN: 978-0-7981-4811-5;

Stoffel se veldnotas.

Christiaan Bakkes. Kaapstad:
Human & Rousseau. 2007. 176 pp.
ISBN: 978-0-7981-4814-6.

Abraham de Vries betoog in *Uit die kontreie vandaan* (2000) dat goeie kontreikuns (en daarby inbegrepe streeksverhale, boerestories, heimatkuns en herinneringsverhale) onderskei moet word van literatuur wat bloot ruimtelik-geografies geplaas is omdat die regionale elemente in eersgenoemde 'n *uitdruklike funksie* vervul. Die geografiese ruimte is dus nie bloot toevallige agtergrondsgewewe nie, maar "alles wat belangrik is, die topografie en die mense en die *spirit of place* van die kontreie moet *woord word*".

Dikwels word die verlies van 'n landelike leefwyse in gesellige verteltoon in herinnering geroep in hierdie optekeninge van "vanmelewe se mense, vanmelewe se sedes en gewoontes en vanmelewe se lewensgebod" (aldus Con de Villiers in "Die roos van die Koevervoorts"). In hierdie opsig is die genreverwagting dat ons met *kontreikuns* te doen het by die lees van die tweede uitgawe van *Padkos uit toeka* (Koot Steenkamp) sekerlik nie vergesog nie. Die subtitel lui immers: *Plaasfone, kleilat en ander ligte oomblikke* en op die flapteks word die leser uitgenooi om hom / haar deur "bobaasverteller Koot Steenkamp" te laat wegvoer na 'n "vervloë tyd".

Daar is altesaam veertien bydraes wat oorwegend afspeel in Ogies se wêreld: "n tri-